

İSTANBUL SANAYİ ODASI (İSO) KONUŐMASI

27 Kasım 2019

Murat UYSAL

İstanbul Sanayi Odası'nın Değerli Üyeleri, Kıymetli Misafirler, Değerli Basın Mensupları,

Konuşmama başlamadan önce Sayın Başkan'a ve İstanbul Sanayi Odası'na nazik davetleri için teşekkür etmek istiyorum. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası olarak reel sektörü daha iyi anlama ve bu yönde iletişimi güçlendirme konusuna verdiğimiz önemi daha önce çeşitli platformlarda ifade etmiştim. Bu toplantıyı, bahsettiğim çerçevenin hayata geçirilmesi yolunda önemli bir adım olarak değerlendiriyorum.

Bugünkü konuşmamda ülkemiz ekonomisinde dengeli ve sürdürülebilir büyüme açısından önemli gündem maddelerinden biri olan dış denge konusuna değineceğim. Hepinizin takip ettiği gibi son bir yıllık dönemde cari denge önemli bir iyileşme kaydetti ve 2002 yılından bu yana ilk defa yıllık olarak fazla vermeye başladı. Mevcut projeksiyonlara göre bu yıl sonu itibarıyla pozitif büyüme kaydedilen bir yılda cari fazla vermiş olacağız. Eşgüdüm içerisinde uygulanan basiretli makro politikaların etkisiyle dış dengede sağladığımız kazanımların önümüzdeki dönemlerde devamı; fiyat istikrarı, finansal istikrar ve sürdürülebilir büyüme adına büyük önem taşıyor.

Bu bağlamda konuşmam üç bölümden oluşmakta: İlk bölümde 2019 yılında Türkiye'de cari işlemler dengesinde yaşanan hızlı iyileşmenin kaynaklarından bahsedeceğim. Konuşmamın ikinci bölümünde Türkiye'de sürdürülebilir büyüme ve fiyat istikrarı açısından dış

dengenin belirleyici rolüne işaret edeceğim. Son bölümde ise dış dengede sağladığımız somut kazanımların güçlü bir şekilde devamı için uygulanan ve uygulanacak olan yapısal ve makro ihtiyati politika adımlarına vurgu yapacağım.

Değerli Konuklar,

Bir ülkenin dış dengesi en yalın tanımıyla bir ekonomide yerleşik kişilerin yurt dışında yerleşikler ile belli bir dönem içinde yapmış oldukları ekonomik işlemleri göstermektedir. Dış denge kavramı bir taraftan o ülkedeki iktisadi birimlerin tüketim, tasarruf, yatırım ve üretim kararlarını yansıtırken, diğer taraftan sürdürülebilir büyüme ile fiyat istikrarı ve finansal istikrarın sağlanmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla Türkiye gibi uzun yıllar cari işlemler açığı veren bir ülkede dış denge dinamiklerinin konjonktürel ve yapısal unsurlar ile beraber ele alınması makroekonomik istikrarın devamı için kritik bir öneme sahiptir.

Cari işlemler dengesi 2018 yılının ikinci çeyreğinde başlayan dengelenme süreciyle birlikte hızla iyileşmiş ve uzun yıllar sonra ilk kez bu yılın Haziran ayında yıllık olarak fazla vermiştir. Cari dengedeki iyileşme üçüncü çeyrekte de devam etmiş ve Eylül ayı itibarıyla yıllık yaklaşık 6 milyar ABD doları fazlaya ulaşılmıştır. Böylece, 2018 yılı ikinci çeyreğinde milli gelire oran olarak yüzde 6,5 düzeyinde açık veren cari işlemler dengesinin, 2019 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla yaklaşık yüzde 1 oranında fazlaya ulaştığı tahmin edilmektedir. Bu noktada hatırlatmak isterim ki cari işlemler dengesi tarihimizin en

derin krizlerinden birini takiben en son 2002 yılının Kasım ayında yıllık olarak fazla vermiş ve o dönemden 2019 yılının Haziran ayına kadar kesintisiz olarak açık vermiştir. Bu açıdan bakıldığında cari dengedeki mevcut düzeltmeyi getiren dinamiklerin önceki dönemlerle kıyaslanması ve farklılıkların tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bildiğiniz üzere, üretim yapısına bağlı olarak Türkiye’de büyüme ile ithalat arasında yakın bir ilişki bulunmakta. Bu nedenle tarihsel olarak cari açığındaki düzelmelerin genelde iktisadi faaliyetin önemli ölçüde zayıfladığı dönemlerle örtüştüğünü görüyoruz. Ancak, son dönemdeki dengelenme süreci geçmiş dönemler ile karşılaştırıldığında farklı özellikleri bünyesinde barındırıyor. Öncelikle, içinde bulunduğumuz dönemde cari dengede yaşanan düzeltmenin, ekonominin sert bir şekilde daraldığı 2001 ve 2009 krizlerine kıyasla çok daha sağlıklı gerçekleştiğinin altını çizmek isterim. İktisadi faaliyetteki yavaşlamanın görece daha sınırlı olduğu bir dönemde cari fazla verme noktasına gelmiş olmamız döngüsel etkilerin ötesinde bir dönüşüme işaret ediyor.

Saygıdeğer Konuklar,

Merkez Bankası olarak cari dengedeki iyileşmeyi nasıl okuyoruz? Son on yıllık dönemi mercek altına aldığımızda, 2009 ile 2011-2014 dönemlerinde cari dengedeki düzelmelerin ana belirleyicisinin ithalat gelişmeleri olduğunu görüyoruz. Yakın dönemdeki hızlı iyileşmede ise ithalattaki yavaşlamanın yanı sıra mal ve hizmet ihracatındaki güçlü artış eğiliminin de etkili olduğunu söylemek mümkün. Bu noktada cari

dengede son dönemde yaşanan iyileşme üzerinde belirleyici olan temel faktörleri biraz açmak istiyorum.

Öncelikle ithalat gelişmelerini ele alalım. Türkiye üzerine yapılan akademik çalışmalar ithalatın reel gelir ve reel kurdaki değişimler tarafından anlamlı bir düzeyde açıklanabildiğini göstermekte. Söz konusu çalışmalar ithalatın gelir esnekliğinin görece fiyatlara göre daha yüksek olduğuna işaret etmekte. Bu çerçevede, iç talepte 2018 yılı ikinci çeyreğinden itibaren görülen yavaşlamanın ithalatı belirgin ölçüde sınırladığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte ithalat ile milli gelir arasındaki ilişkinin son dönemde belirgin bir biçimde zayıfladığını da gözlemliyoruz. Bu gelişmede reel kurdaki uzun süreli uyarılmanın ve firmaların üretim yapısındaki değişimin etkili olduğunu değerlendiriyoruz. Bu çerçevede, ilerleyen dönemde iktisadi faaliyetin kademeli olarak toparlanacağı bir konjonktürde görece fiyatların sınırlayıcı etkisi nedeniyle büyümenin cari denge üzerindeki etkisinin nispeten daha az olmasını bekleyebiliriz.

Cari açığındaki düzelmede göz ardı edilmemesi gereken diğer bir faktör ham petrol ve emtia fiyatlarındaki gelişmelerdir. Türkiye'nin üretim ve ihracat yapısında enerji ve emtia kaynaklı ithal girdi bileşeninin yüksek olması nedeniyle, başta petrol ve metal olmak üzere uluslararası fiyatlardaki aşırı hareketler ithalatta talep koşullarından bağımsız dalgalanmalar yaratabilmektedir. Örneğin, son Enflasyon Raporumuzda yer verdiğimiz bir kutu çalışmasında da değindiğimiz

üzere, 2014 yılının sonlarından itibaren petrol fiyatlarında gözlenen belirgin düşüşün cari açığı önemli ölçüde sınırladığını söyleyebiliriz. Benzer şekilde 2018 yılında ortalama 71 ABD doları olan Brent petrol fiyatının küresel büyümedeki yavaşlamaya bağlı olarak daha ılımlı düzeylerde seyrettiği bir konjunktürde, geçtiğimiz yıl 43 milyar ABD doları olan enerji ithalatımızın bu yıl daha sınırlı kalması kuvvetle muhtemel görünüyor.

Değerli Konuklar,

Reel kurun cari dengeye etkisi üzerine ayrı bir paragraf açmak istiyorum. Bankamız bünyesinde yapılan çalışmalar görece fiyat gelişmelerinin ithalatın yanı sıra ihracatın da önemli bir belirleyicisi olduğuna işaret ediyor. İhracatın reel kura duyarlılığının başta turizm ve taşımacılık olmak üzere hizmetlerde daha güçlü olduğu, mallarda ise Avrupa Birliği, Orta Doğu ve Kuzey Afrika gibi bölgeler ve ülke grupları itibarıyla oldukça farklılaşabildiğini görüyoruz.

Yakın dönem gelişmelerini bu kapsamda değerlendirdiğimizde, ihracattaki güçlü seyrin de cari dengedeki iyileşmeye önemli bir katkı verdiğini belirtmeliyim. Başta Avrupa Birliği bölgesinde olmak üzere küresel büyüme görünümündeki zayıflamaya karşın firmaların ihracata yönelimi, pazar ve ürün çeşitlendirme esnekliği ve rekabet gücündeki gelişmelerin olumlu etkisiyle mal ve hizmet ihracatı artmaya devam etmekte. Bu görünüm altında Türkiye küresel ticaret hacmindeki yavaşlamanın etkilerini ticaret pastasından aldığı payı arttırarak bertaraf edebiliyor.

Bununla birlikte, daha önce de ifade ettiğim gibi, ihracattaki olumlu görünüm sadece imalat sanayi öncülüğündeki mal ticareti kaynaklı değil. Jeopolitik gelişmelerin etkisiyle 2016 yılında önemli ölçüde zayıflayan ve ekonomik büyümeyi oldukça sınırlayan turizm sektörünün takip eden dönemde hızlı bir toparlanma sürecine girdiğini ve yabancı ziyaretçi sayısının güçlü bir şekilde artmaya devam ettiğini görüyoruz. Ülkeler itibarıyla turist kompozisyonunu incelediğimizde, Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu dışındaki bölgelerde de önemli rakamlara ulaşmamız ciddi bir esneklik sağlıyor. Tıpkı mal ihracatında olduğu gibi turizmde de pazar çeşitliliğinin artıyor olması, belli ülkelere veya bölgelere özgü şokların olumsuz etkilerini yumuşatabilmemize imkân tanıyor. Turizmdeki bu eğilim, doğrudan etkilerinin yanında başta taşımacılık hizmetleri olmak üzere bağlantılı sektörler aracılığıyla ekonomideki toparlanma ve dengelenme sürecinin önemli bileşenlerinden biri konumunda. Özetle son yıllarda, rekabet gücü kazanımlarının da desteğiyle dünya mal ve hizmet ticaretinden aldığımız payı arttırabiliyoruz.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da Eximbank ve ticari bankalar aracılığıyla ihracatçılara kredi finansmanı sağlayarak bu sürece destek vermekte. Son yıllarda ihracat reeskont kredilerinde limitlerin artırılmasına, kredi kapsamının genişletilmesine ve kullanım kolaylığı sağlanmasına yönelik bir takım düzenlemeler yaptık. Önümüzdeki dönemde Türk lirası cinsi varlıkların riskten korunmasına ve fiyatlanmasına yönelik yürütmekte olduğumuz finansal mimari

çalışmalarımızın yanı sıra zorunlu karşılıklar gibi makro ihtiyati araçları da etkin bir şekilde kullanarak reel sektörü finansal risk yönetimi ve krediye erişim konularında desteklemeye devam edeceğiz. Sahip olduğumuz araç seti çerçevesinde bu alanlarda gereken düzenlemeleri her zaman ivedilikle hayata geçiriyor olmakla birlikte, cari dengedeki iyileşmenin kalıcı olmasını sağlamak için bu politikaların yapısal adımlarla desteklenmesi kritik önem taşıyor.

İhracatın uzun dönemdeki sürükleyicilerinin verimlilik ve kalite gibi arz yönlü rekabet gücü kazanımları olacağını unutmamak gerekiyor. Son dönemde bu yönde umut verici gelişmeler olduğunu tespit ediyoruz. Bu noktada, sizlerin de içinde bulunduğu değerli reel sektör temsilcileriyle yakın zamanda yaptığımız görüşmelerden edindiğimiz bazı gözlemlerimizi paylaşmak istiyorum.

Geçen yıl ekonomimizde yaşanan dalgalanma sürecinde firmalarımızın büyük çoğunluğunun üretim süreçlerinin yönetimine odaklandıklarını, verimlilik ve kalite çalışmalarını artırdıklarını, içerisinde buldukları üretim zincirini güçlendirmeye ve tedarikçilerini korumaya önem verdiklerini gözlemledik. Bu çabaların firmalarımızın daha güçlü ve rekabetçi bir yapıya kavuşmasına katkıda bulunacağını değerlendiriyoruz. Dış pazarlardaki yavaşlamaya, ticaret savaşlarına ve jeopolitik risklere rağmen reel sektörümüz güçlü bir ihracat performansı ile ekonomideki dengelenmeye önemli katkı sunuyor. Ürün ve pazar çeşitliliğinde sağlanan başarının ihracat performansında kritik rol oynadığını değerlendiriyoruz. Bu süreçte,

geleneksel ihracatçı sektörlerimize ek olarak başta savunma sanayi, kimya, mobilya ve inşaat yan sanayi sektörlerinde olmak üzere firmalarımız yeni pazarlarda önemli başarı elde ettiler. Yeni pazarlara açılmak ihracat kompozisyonumuzun çeşitlenip derinleşmesine katkıda bulunuyor.

Savunma sanayi, tekstil, makine-teçhizat, fabrikasyon metal, ilaç, kimya ve enerji gibi sektörlerde son yıllarda üretimin yerli içeriğinde önemli artışlar olduğunu izlemekle birlikte bu alanda gidilecek daha çok yol olduğunun farkındayız. Kuşku yok ki, üretimin ithal girdi oranını azaltma konusunda atılacak politika adımları, ekonominin dengeli ve sürdürülebilir bir büyüme patikasına yönlendirilmesine önemli katkı sunacak.

Değerli Konuklar,

Cari dengenin yapısal unsurlarına yönelik olarak son yıllarda artan farkındalığın ve atılan adımların kalıcı iyileşme açısından olumlu sonuçlar verdiğini belirtmeliyim. Firmaların yabancı para borçlanmasını yabancı para gelirleriyle ilişkilendirilmesine yönelik olarak makro ihtiyati önlemlerin alınması, yurt içi tasarrufların arttırılmasına yönelik Otomatik BES Katılım uygulamasının hayata geçirilmesi ve ihracata verilen destekler söz konusu iyileşmeye katkıda bulunuyor. Ayrıca, maliye politikasının büyümeyi desteklerken mali disiplini bozmayan bir çerçeveyi esas alması da cari dengedeki iyileşme sürecine destek veriyor.

Bu çerçevede 2018 yılı ikinci çeyreğinden bu yana cari dengede konjonktürel faktörlerin ima ettiğinin ötesinde bir iyileşme yaşandığını söyleyebilirim. Nitekim cari işlemler dengesinin çevrimsel etkilerden arındırıldığında dahi tarihsel olarak olumlu düzeyde olması, son dönemde gözlenen iyileşmenin, başta reel kurdaki uyarılama olmak üzere, büyük oranda döngü dışı faktörlerden kaynaklandığına işaret ediyor.

Saygıdeğer Konuklar,

Konuşmamın bu bölümünde sürdürülebilir büyüme ve fiyat istikrarı açısından dış dengenin rolünden bahsedeceğim.

Gelişmekte olan ülke örnekleri, yüksek cari işlemler açığı veren ve yüksek dış borçluluğu olan ülkelerde çok sayıda kriz tecrübesi içermektedir. Özellikle yüksek net dış yükümlülük seviyesi dış şoklara karşı ülkelerin kırılganlığını ve kriz yaşama olasılığını arttırmaktadır.

Ülkemiz özelinde bakıldığında küresel finansal çevrimler ve buna bağlı olarak şekillenen sermaye akımları ile büyüme arasında yakın bir ilişki olduğunu görmekteyiz. Büyümenin iç ve dış denge bakımından potansiyel düzeyinin üzerinde seyrettiği ve cari dengenin bozulduğu dönemlerde, özellikle finansmanın önemli bir bölümünün kısa vadeli sermaye girişleri ve portföy yatırımları ile karşılanması durumunda, küresel sermaye akımlarındaki olası ani hareketlere karşı ekonomi kırılgan bir hale gelmekte, bu da makroekonomik ve finansal istikrara yönelik riskleri arttırmaktadır. Dış dengesizlikler risk primi kanalıyla döviz kurunda dalgalanmalara sebebiyet vererek finansal

belirsizlikleri arttırmakta ve iktisadi birimlerin tüketim, üretim ve yatırım kararlarını olumsuz etkilemektedir. Belirsizlik dönemlerinde firmalar yatırım ve istihdam kararlarında “bekle-gör” davranışını benimserken hane halkları da tüketim kararlarını erteleyerek tasarruflarını yabancı para varlıklara yöneltmekte ve varlık dolarizasyonunu tetiklemektedir. Özetle, tasarruf açığı bulunan gelişmekte olan bir ekonomide sürekli ve yüksek cari açık verilmesi yabancı para cinsi yükümlülükleri arttırarak makrofinansal risk birikimine yol açmaktadır. Bu riskler, küresel likidite koşulları ve risk iştahındaki değişikliklere bağlı olarak sermaye akımlarında ani hareketlere neden olabilmektedir. Bu tip dönemlerde döviz kurunda gözlenen sert değer kayıpları bir taraftan enflasyon baskılarını arttırırken, diğer taraftan bilanço, varlık fiyatları ve teminat kanallarıyla kredi mekanizması ve iktisadi faaliyet arasında olumsuz bir etkileşime neden olarak finansal istikrarı da tehdit etmektedir. Fiyat istikrarı ve finansal istikrar kısıtları makro politika ödünleşimini arttırmaktadır. Dış dengesi daha istikrarlı ve net dış yükümlükleri makul düzeylerde olan ülkelerde bu ödünleşimler daha az yaşanırken makro politikaların hareket alanı genişlemekte, bu da toplumun refahına olumlu katkı yapmaktadır.

Bütün bu faktörler, sürdürülebilir büyüme ve fiyat istikrarı için dış dengenin kritik önemine işaret etmektedir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası olarak elimizdeki araçları fiyat istikrarına yönelik olarak kullanırken dış dengenin makrofinansal istikrara

yansımalarını da dikkate almaktayız. Bu kapsamda, kredilerin artış hızı, kompozisyonu ve sektörel dağılımı itibarıyla sağlıklı bir şekilde büyümesine yönelik olarak zorunlu karşılıklar gibi makro ihtiyati araçların da etkin şekilde kullanıldığı bir politika çerçevesi benimsemekteyiz.

Değerli Konuklar,

Bu noktada şu sorunun önemli olduğunu düşünüyorum: Ekonomideki toparlanma eğiliminin güçlenmesi ile cari dengede geçmiş yıllardaki gibi bir bozulma yaşayacak mıyız? Döngüsel etkilerden arındırılmış cari dengede gözlenen belirgin iyileşme mevcut düzelmenin kısa ve orta vadede kalıcı bir bileşeni olduğuna işaret etmekte. Bununla birlikte uzun vadede yapısal faktörlerin belirleyici olacağını ifade etmek mümkün. Dolayısıyla konuşmamın son bölümünde, dış dengede sağladığımız somut kazanımların güçlü bir şekilde devamı için yapısal ve makro ihtiyati politika adımlarının önemine vurgu yapacağım.

Bu alandaki hayati konulardan ilki üretimde katma değer artırılması ve ithal bileşenin azaltılması olarak karşımıza çıkıyor. İthal girdi kullanımı yüksek ve tasarruf açığı olan açık ekonomilerde yaşanan büyüme-cari açık-sermaye çıkışı-daralma döngüsünün kırılabilmesinin yolu verimlilik ve yüksek katma değerli üretimden geçiyor. Bu kapsamda enerji başta olmak üzere birçok ara malı sektöründe yerleşmenin sağlanması, ithalatın büyümeye duyarlılığının zayıflatılmasında kritik önem sahip. 2019 yılının üçüncü çeyreği

itibarıyla “enerji hariç” cari denge 12-aylık birikimli rakamlarla 41,5 milyar dolar fazla verirken toplam cari fazlanın yaklaşık 6 milyar dolar ile sınırlı kalması enerji alanındaki yatırım ihtiyacını ve yapısal kazanım alanını açık bir şekilde ortaya koyuyor.

Bu konuda Yeni Ekonomi Programı’nda öncelikli konulardan biri olarak belirlenen yenilenebilir enerji teknolojilerinin yerleştirilmesi ve elektrik üretimindeki payının arttırılması yönündeki çabaları çok değerli buluyoruz. Enerji dışında kimyasal ürünler gibi sistematik olarak yüksek dış açık veren ara malı sektörleri ile yüksek teknoloji yoğunluklu stratejik öneme sahip sektörlerde yerli üretimi desteklemek üzere hayata geçirilen Proje Bazlı Teşvik Sistemi yapısal alanda atılmış olan önemli adımlardan bir tanesi. Yaptığımız hesaplamalara göre teşvike konu olan ürünlerin toplam net ithalatı 2017 yılında 17 milyar ABD doları olup milli gelirin yaklaşık yüzde 2’sine karşılık gelmektedir. Bu bağlamda teşvik sisteminden elde edilecek kazanımların orta vadede getirisi yüksek olacaktır. Katma değerli ürün kapasitesini arttırma amacıyla yüksek teknoloji ürünlere yönelik yatırımları teşvik etmek üzere Yeni Ekonomi Programı’nda ortaya koyulan “Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı”nı cari dengenin yapısal bileşeninde iyileşmeye yönelik önemli başlıklardan bir tanesi olarak değerlendiriyoruz.

Cari açığın yapısal unsurlarını hedef alan ikinci önemli adım ise yurt içi tasarrufların arttırılmasına yönelik Otomatik BES Katılım uygulamasının hayata geçirilmesidir. Çok kısa sürede OKS sisteminin

katılımcı sayısı 5 milyonu aşmış, fon büyüklüğü ise yaklaşık 8 milyar TL'ye ulaşmıştır. Diğer taraftan, BES'teki toplam katkı payı tutarı 70 milyar TL'yi aşmış, toplam fon büyüklüğü ise 120 milyar TL'ye yaklaşmıştır. 2017 yılındaki değişiklikle otomatik katılımı hayata geçiren ikinci gelişmekte olan ülke konumunda olan Türkiye'deki mevcut durum uluslararası örneklerle kıyaslandığında, (i) kayıt dışılığın azaltılmasıyla bireysel emeklilik tabanının genişletilmesi, (ii) uzun vadeli tasarruflara yönelik finansal ürün çeşitliliğinin artırılarak finansal sistem dışındaki geleneksel tasarruf araçlarının sisteme dâhil edilmesi ve bunun gibi pek çok alanda kat edilmesi gereken önemli mesafeler bulunuyor.

Saygıdeğer Konuklar,

Konuşmamı bitirmeden önce dış dengenin ve buna bağlı makrofinansal risklerin yönetilmesinin fiyat istikrarı açısından öneminin bir kez daha altını çizmek isterim. Geçmiş konuşmalarımda da vurguladığım üzere fiyat istikrarı ve sürdürülebilir büyüme birbirini tamamlayan unsurlardır. Verimlilik kaynaklı büyüme fiyat istikrarına katkı sağlarken, fiyat istikrarı öngörülebilirliği artırarak ve uzun vadeli faiz oranlarını düşürerek potansiyel büyümeyi desteklemektedir.

Geçmiş deneyimlerimiz göstermiştir ki, fiyat istikrarına ulaşılabilmesi ve ekonominin dengeli, sürdürülebilir bir büyüme patikasına yönlendirilebilmesi için cari dengenin makul düzeylerde korunabilmesi kritik önem arz etmektedir. Konuşmamın bu bölümüne kadar özetlediğim konjonktürel unsurlar ve yapısal politika adımları

büyümenin daha sağlıklı bir zeminde sürdürülebilmesi konusunda para politikası ve diğer politika yapıcılar nezdinde yüksek bir farkındalığa ve somut çabaların varlığına işaret etmektedir. Önümüzdeki dönemde para politikası duruşumuzu enflasyondaki düşüş sürecinin devamını sağlayacak şekilde belirlerken, finansal istikrara yönelik olarak zorunlu karşılıklar gibi makro ihtiyati araçları da etkin bir şekilde kullanacak; yapısal politika alanlarındaki analizlerle kamuoyunda farkındalık oluşturma misyonumuzu yerine getirmeye devam edeceğiz. Bunu yaparken, Merkez Bankası ve reel sektör arasındaki iletişim köprüsünü daha da güçlendirerek beklentilerinizi ve önerilerinizi ilgili kamu kurumlarıyla paylaşmayı sürdüreceğimizi belirtmek isterim.

Konuşmamı sonlandırırken başta Sayın Başkan Erdal Bahçivan olmak üzere İstanbul Sanayi Odamıza davetleri ve gösterdikleri misafirperverlikten dolayı şükranlarımı sunuyorum.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.